

22. 4. 2010

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách z pohledu požadavku přiměřenosti

Mnohé na první pohled nadpis příspěvku nezarazí. Rozhodčí doložka[1] jakožto ujednání o tom, že budoucí majetkový spor, k němuž by jinak byla dána pravomoc soudu, bude řešit jeden nebo více rozhodců či stálý rozhodčí soud (dále jen „rozhodce“), v mnoha případech ke spotřebitelským smlouvám[2] neodmyslitelně patří. Proto je jistě vhodné připomenout, že na rozhodčí doložku uzavřenou se spotřebitelem se vztahují stejně jako na každé jiné ujednání ve spotřebitelské smlouvě ustanovení o ochraně spotřebitele. Jedním z nich je i tzv. požadavek přiměřenosti ve smyslu ustanovení § 56 OZ vycházející z komunitární úpravy.

Požadavek přiměřenosti

Zmíněný § 56 OZ stanoví, že spotřebitelská smlouva nesmí obsahovat ujednání, které v rozporu s požadavkem poctivosti[3] znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Ujednání, které k značné nerovnováze v právech či povinnostech v rozporu s požadavkem přiměřenosti vede, je - ačkoli doslovný textu OZ naznačuje něco jiného[4] - absolutně neplatné se všemi svými následky. Mimo jiné platí, že soud posuzuje absolutní neplatnost z úřední povinnosti, tedy aniž by ji účastník řízení musel namítat. Uvedené potvrdil i Evropský soudní dvůr (dále jen „ESD“), když několikrát[5] zdůraznil povinnost posuzovat přiměřenost spotřebitelských ujednání bez ohledu na eventuální opomenutí spotřebitele.

V tomto duchu by měl postupovat i soud, resp. rozhodce, bude-li zjišťovat, zda je rozhodčí smlouva platná a má-li tak právně založenou pravomoc v rozhodčím řízení věc projednávat a závazně rozhodnout. Shledá-li rozhodce, ať to bude spotřebitel namítat či opomene-li tak učinit, že rozhodčí doložka způsobuje s ohledem na další ujednání značnou nerovnováhu v právech a povinnostech k újmě spotřebitele, měl by odmítnout spor projednat a rozhodnout pro neplatnost doložky.

Rozhodčí doložka z hlediska požadavku přiměřenosti

Hned na úvod je třeba zdůraznit, že rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách nejsou samy o sobě vždy neplatné. V každém případě je však v době jejich inkorporace do smluv myslet na zvýšenou ochranu spotřebitele v této oblasti.

Směrnice, která byla podkladem pro českou úpravu, vybízí k opatrnosti již svou textací. Ve své příloze Směrnice podává demonstrativní výčet ujednání, která mohou být potencionálně nepřiměřená a ve svém důsledku neplatná.[6] Jednou z těchto podmínek je i ujednání zbavující spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na

spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů. Bude na posouzení jednotlivého případu, zda konkrétní rozhodčí doložka je nepřiměřená a proto neplatná. S ohledem na dosavadní rozhodovací praxi bude kritériem přiměřenosti vedle dalších okolností zřejmě místo rozhodčího řízení (vzdálenost od místa pobytu spotřebitele), výše nákladů s řízením spojených či skutečnost, zda je součástí i ujednání o tom, že rozhodce má rozhodnout výlučně dle zásad spravedlnosti.

Riziko zrušení nálezu, resp. odmítnutí jeho výkonu

Předpokládejme, že rozhodčí doložka by v daném případě byla opravdu nepřiměřená a tudíž neplatná. Vzhledem k tomu, že spotřebitelské ujednání (včetně to o rozhodčí doložce), má orgán aplikující právo posuzovat ze své vlastní iniciativy, kdykoli za řízení, se může, jak správně upozorňuje teorie[7], jevit problematickým znění § 31 písm. b) ve spojení s § 33 ZRŘ. Dle zmíněného ustanovení platí, že strana se nemůže domáhat zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy, pokud neplatnost nenamítala, ač mohla, nejpozději než v rozhodčím řízení začala jednat ve věci samé. Přitom, jak již bylo zmíněno, soud posuzuje neplatnost spotřebitelského ujednání bez ohledu, zda ji spotřebitel namítá. Proti stávající úpravě ZRŘ lze tedy mít zřejmě námitku, že není slučitelná se závěry ESD. Česká úprava rozhodčího řízení nedovoluje explicitně zrušit nále z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky v případě, že spotřebitel neplatnost nevytknul dříve.

Na otázku, jak by v daném případě neplatné rozhodčí doložky soud postupoval, existuje více odpovědí. Soud může jednak striktně následovat ZRŘ a návrh spotřebitele na zrušení rozhodčího nálezu vyneseno na podkladě nepřiměřené rozhodčí doložky zamítnout. Opačnou variantou je možnost, aby soud, shledá-li, že je rozhodčí doložka neplatná, rozhodčí nále zrušil, přestože to v předcházejícím řízení nebylo namítáno. S ohledem na recentní rozhodnutí ESD[8] lze usoudit, že ESD by jednoznačně preferoval možnost druhou. ESD argumentoval, že s ohledem na význam cílů, které ochrana spotřebitele sleduje, by bylo možné uvažovat o zrušení rozhodčího nálezu, resp. dokonce odmítnutí jeho vykonání[9] na podkladě rozporu s veřejným pořádkem. V českém právním řádu přichází v úvahu patrně důvod dle ustanovení § 31 písm. a) či f) ZRŘ.

Shrnutí

S ohledem na výše uvedené závěry je možné shrnout, že v případě rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách je třeba mít na paměti, že tyto doložky by měly být navrženy tak, aby nezpůsobovaly s ohledem na ostatní ustanovení smlouvy značnou nerovnováhu v právech a povinnostech. Jedině tak se strany vyvarují potenciálních nepříjemností plynoucích z eventuálního posouzení rozhodčí doložky jako neplatné. Vzhledem k aktuální judikatuře ESD existuje v případě závěru o nepřiměřenosti doložky riziko[10], že rozhodčí nále z vydaný na podkladě takto neplatné rozhodčí doložky by mohl být následně zrušen, resp. jeho výkon by byl odmítnut. Soudní praxe ukáže, jak se k dané problematice postaví soudy. V každém případě bude předběžná opatrnost při sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách namístě.

Petr Sprinz

[Weinhold Legal, v. o. s.](#)

Charles Square Center
Karlovo náměstí 10
120 00 Praha 2

tel.: +420 225 385 333
fax: +420 225 385 444
email: wl@weinholdlegal.com

- [1] Viz ustanovení § 2 odst. 3 a zejména § 3 odst. 2 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZRŘ“).
- [2] Ke spotřebitelské smlouvě srovnej ustanovení § 52 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“).
- [3] OZ používá nesystematicky pojem „dobrá víra,“ který je doslovným překladem („good faith“) předlohy, kterým byla Směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice“). Obsahově však pojem vypovídá spíše o přesvědčení adresáta práva o souladnosti jeho jednání s právními předpisy než o proporcionalitě či vyrovnanosti práv a povinností, kterou Směrnice s ohledem na recitály sleduje.
- [4] Dle § 55 OZ je takové ujednání „pouze“ relativně neplatné. Je známým faktem, že ovšem minimálně v souladu s aktuální judikaturou ESD je třeba dospět k závěru, že tzv. nepřiměřené ujednání je absolutně neplatné. Viz např. rozhodnutí ve věci C-240/98 a C-244/98 *Océano Grupo Editorial SA v. Murciano Quintero* [2000] ECR I-04941.
- [5] Vedle již citovaného rozhodnutí je možné poukázat na rozhodnutí ve věci C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v Cristina Rodríguez Nogueira* ze dne 6. října 2009 nebo C-243/08 *Pannon GSM Zrt. v Erzsébet Sustikné Gyórfi* ze dne 4. června 2009.
- [6] Výčet ujednání má pouze indikativní váhu; nepřiměřenost se hodnotí komplexně, a proto je možné, aby jedno zdánlivě nepřiměřené ujednání bylo kompenzováno jinými smluvními podmínkami.
- [7] ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., a kolektiv. *Občanský zákoník I. 2. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 534.
- [8] Viz rozhodnutí ESD ve věci C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v Cristina Rodríguez Nogueira*. Dlužno podotknout, že podmínky pro odmítnutí výkonu rozhodčího nálezu budou patrně přísnější. Viz citované rozhodnutí, para. 53 a 59.
- [9] Ke konkrétní argumentaci ESD k podmínkám pro odmítnutí výkonu rozhodčího nálezu viz citované rozhodnutí C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones SL v Cristina Rodríguez Nogueira* para. 53 a 59 či stanovisko generálního advokáta.
- [10] Lze předvídat, že pokud by se český soud obrátil na ESD s předběžnou otázkou, ESD by rozhodoval ve stejném duchu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční](#)

proměnná

- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - BŘEZEN 2026](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Dva problémy s pracovní pohotovostí](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [10 otázek pro ... Kateřinu Mikulovou](#)